

Brookes módszere a könyvtári állományok szervezésében

B.C. BROOKES a szakirodalom elavulását a hivatkozások számának csökkenésével mutatta ki /vö. Journal of the American Society of Information Science, 21.k.5.sz.1970.p.320-329./ .Módszerét a VINITI AN SzSzSzR tájékoztatói központjában /Informacionno-szpravocsnyj centr/ az állomány iránti érdeklődés alakulásának vizsgálatára alkalmazták, több mint 30 ezer, egy hónap alatt beérkezett kéréslap alapulvételével.

A hatalmas kéréslaphalmaz elemzése az elavulási karakterisztikák kiszámításával végződött. A 12 nagy tematikai csoportra /matematika, fizika, vegyészet-1, biológia, geológia, vegyészet-2, biokémia, mechanika, kohászat, elektrotechnika és energetika, rádiótechnika, szállítás, elektronika és alkalmazási területei/ kiszámított elavulási karakterisztikákból kitűnik, hogy az egyes állományegységek iránti érdeklődés évenként átlagosan 30%-kal csökken. Ezen belül a matematikai dokumentumok iránt 21, az elektronikaiak iránt pedig 37%-kal.

BROOKES módszere tehát jól alkalmazható a könyvtári állományok elavulásának mérésére is. Ebből következik, hogy a módszer elősegítheti a racionálisabb állományszervezést, nevezetesen az elavult, esetlegesen használt állományrészek áthelyezését távolabbi raktárakba és depozitóriumokba. Ez a leválasztás lehet "frontális" és folyhat "az egyes kiadványok külön-külön áthelyezésének" módszerével. Az első esetben az átlagos elavulási százalék alapján, azaz egyszerűen és radikálisan járunk el, a másodikban -lévén döntésünk "módszere" tudományágak szerinti -munkaigényesen és árnyaltan.

/Naucsno-Tehnicseszkaja Informacija, 2.Szer. 1975.
3.sz. p.7-11./

Futala Tibor

OKTATÁS, KÉPZÉS

A könyvtárosképzés új útjai

A gyakorlati kérdések megoldását előtérbe helyező, feladatra orientált könyvtárosképzés alapja az a szemlélet, amely szerint a műszaki könyvtárosság inkább alkalmazott, mintsem alapvetően elméleti tudomány, s a műszaki könyvtáros gyakorlati kérdéseket elemző és azokat megoldó szakember. Ilyen értelemben - mint ahogy egy közelmúltban végzett részletes vizsgálat is igazolta - a könyvtárosok oktatásának céljai kapcsolódnak, párhuzamosságot és megegyezést mutatnak olyan szakmák oktatási stratégiáival, mint amilyen pl. a közigazgatás, a jog és

az ügyvitel. A szerző összegezi az említett vizsgálódás néhány eredményét.

Talán a legfontosabb megállapítása volt az, hogy milyen szoros kapcsolat van a könyvtári gyakorlat és a feladatra orientált módszereket alkalmazó oktatás között. Az esetleíró és a szimulációs módszert széles körben alkalmazzák a könyvtárosok iskolai oktatásában csakugy mint más szakmák - pl. a közigazgatás és a jog - területén is. A könyvtáros-oktatás új módszereinek uttörői Kenneth R. SHAFER /Simmons College/ és Mildred H. LOWELL /Indianai Egyetem/ voltak. SHAFER 1951-ben jelentkezett erre vonatkozó tanulmányával, de már öt megelőzően Richard C. DAHL /akkoriban a Nebraskai Egyetem jogi könyvtárosa/ sürgette az esetleíró módszer bevezetését és ő ismerte fel elsőként azokat a párhuzamosságokat, amelyek a jogászok, ügyviteli szakemberek és könyvtárosok szakmájában föllelhetők.

Mindkét módszernek /esetleíró és szimulációs/ több változata is van, ezek azonos értékek s közös erényük, hogy különböznek a tartalmi orientációjú, deskriptív módszerektől, amelyek középpontja körülhatárolt elméleti tananyag. Az új módszerekkel képzett hallgatók sikerességét, eredményességét az határozza meg, hogy a gyakorlatban jelentkező kérdésekre találjanak-e használható, érvekkel is alátámasztható megoldást. A feladatra orientált módszerek a lexikális ismereteknél az elemzési és döntési készség megszerzésére helyezik a hangsúlyt.

Azok véleménye szerint, akik elfogadták és alkalmazzák a feladatra orientált oktatás módszereit, a könyvtárosságnak 9 fő ismérve különböztethető meg. Ezek a következők:

- A könyvtárosság alkalmazott tudomány. Az elméleti ismereteknek csak a gyakorlatban jelentkező valóságos problémák megoldásában van jelentőségük.

- A könyvtárosság megszületőben lévő tudomány, amelynek jelenleg nincs pontosan körülhatárolható ismeretanyaga. A gyakorlat így igen fontos szerephez jut, amelyből induktív módszerekkel kell meríteni.

- A könyvtárosság dinamikusan fejlődő szakterület, a változó társadalmi igények és az új technológiák megjelenése következtében gyors átalakulásnak van kitéve. Ebből következően a könyvtárosok oktatásában a tényszerű információk közvetítése helyett alapelvekre /principles/ és folyamatokra /processes/ kell a hangsúlyt fektetni. Mind az iskolai oktatásnak, mind a gyakorlat alatti képzésnek az a fő célja, hogy a hallgató megtanuljon elemezni, mérlegelni és rugalmasan gondolkodni.

- A könyvtárosság jellegét tekintve eklektikus és interdiszciplináris. Az oktatásnak más tudományágak ismereteinek szintézisét kell adnia.

- A könyvtárosság, amely inkább szakmai, mint technikai ismereteket igényel, olyan könyvtáros-jelölteket kíván, akiknek képességük van elvek, koncepciók, technikai eljárások adaptációjára és átalakítására, és készségük van a gyakorlat összetett problémáinak megoldására. Oktatásukban ezért lehetőséget kell teremteni arra, hogy a hallgató

rutint szerezzon a gyakorlatból vett individuális problémák elemzésében és az olyan komplex problémák megoldásában, amelyekre nem csak egyetlen helyes válasz adható.

- A könyvtári szakmai gyakorlatnak lényeges eleme a döntés. Az oktatásnak és a gyakorlat alatti képzésnek tükröznie kell azt a változást, amely a növekvő ellenőrzési, irányítási felelősség tekintetében valamennyi szinten jelentkezik, tükröznie kell továbbá a szakma döntéseket igénylő jellegét. A dönteni tudás begyakorlásához, elsajátításához lehetőséget kell biztosítani.

- A könyvtáros egy intézményben vagy szervezetben működik, ezért egyaránt igényel kapcsolatteremtési készséget és technikai begyakorlottságot. Az oktatás ezért terjedjen ki az emberi kapcsolatok megteremtésében való jártasságra; azokra a magatartásbeli jellemzőkre, amelyek képessé teszik a könyvtárost hatékony munkakapcsolatok kiépítésére.

- A könyvtárosnak egész életén át tudatosan képeznie kell önmagát. A szakmai ismeretek egésze a meghatározott oktatási időszakban nem sajátítható el. A dinamikus társadalmi és technikai fejlődés továbbra is alakítani fogja a szakmát gyakorlati és tartalmi szempontból is; megkívánja új ismeretek, új technológiák elsajátítását. A hallgatókat ezért már igen korán a folyamatos önálló tanulásra kell nevelni.

- A szakma vezetése, irányítása és ellenőrzése számos vonatkozásban azonos más szakmák vezetési és irányítási gyakorlatával. Az oktatók, tanárok hasznosítsák azokat a módszereket és oktatási anyagokat, amelyeket más területeken alkalmaznak.

Összegezve, az elemzés felszínre hozta azokat a hasonlóságokat, amelyek a könyvtárosság, a jog, a közigazgatás, az ügyvitel területén egyaránt fellelhetők. Oktatásuk alapjául a gyakorlat szolgál, ami rendkívül alkalmassá teszi az induktív /rávezető/ módszerek használatát. Közös jellemzőjük, hogy nem egyetlen tudományág tartozik spektrumukba, hanem bizonyos mértékig mindegyik eklektikus.

/Special Libraries, 66.k. 1.sz. 1975. p.1-5./

Fazekas Zsuzsa

Tájékoztató szakemberek képzése és továbbképzése Poznanban

Lengyelországban a nagy regionális központok igen jelentős szerepet játszanak a tájékoztatók képzésében és továbbképzésében. Külö-